

קבוצת נוער יגור כבר עברו את גיל הנעורים. גם בניהם היו כבר זוגות נשואים. מזכירות הקיבוץ שיגרה לקבוץ "מחר" בחור צעיר ועליז, צבי דורמן, חבר גבעת ברנר ויוצא גרמניה, כמדריך חברתי. מה בעצם היה עליו לעשות כמדריך חברתי לא היה כל כך ברור, לא לנו ולפי הנראה גם לא לו. פירוש תפקידו היה אפוא עם המקלים; לכן טיפול החברתי התבטא מצד אחד בפלרט עם הבחורות ומאידך בהרצאות לנו, לעולים החדשים, על החלטיות המסגרת הקיבוצית שאין עליה עוררין. הוא היה חייב את זה למעמדו של אחיו הבכור, מנחם דורמן הגדול, איש גבעת ברנר ואידילוג של הקבוץ. מאמריו הופיעו כל חודש על דפי "מבפנים"; (בימים ההם לקה בשחפת ושהה בבית חולים לחולי שחפת בגדרה בלווי מטפלת מיוחדת, חברת גבעת ברנר). אין להאשים את צבי דורמן בזה, שקבי מחר (או גברעם יותר מאוחר) לא שלחה אישים מנהיגים למוסדות התנועה. אם היו קיימים שאיפות כאלה בפלוגה - אני לא חשתי בהן. לקבי "מחר" (גברעם) דבק תג היק"היות, סימן שלילי מראש למי שהיו לא שאיפות פוליטיות. וכמו לכל היק"הים, גם לחברי גברעם הייתה מן התפכחות, המסתייגת מהכרזות הצהרתיות, שאחריו ולא כלום - הסתייגות שלא עשויה לפתוח נתיבים לשאפתן פוליטי.

הרחוב המרכזי של כפר סבא היה בימים ההם דומה ל-set תפאורות של מערבון אמריקאי. הכביש הסלול באמצע הרחוב היה צר ומשני צדדיו שוליים רחבים חוליים. משני צדי הכביש שורה ארוכה של בתים מוצלים בעצי אקליפטוס עתיקים, בתים נמוכים או דו קומתיים, ובהם חנויות ודוכנים. לא התנוסס שלט גדול SALOON על אחד הבתים באמצע הרחוב, אך כמה קיוסקים, שמכרו גוזז ובית קפה אחד, או מה שנחשב ככזה, בהחלט מלאו את החסר. עמודים תקועים באדמה לקשירת הבהמות בכניסה לחנויות אחדות הוסיפו לרושם ההוליוודי. גם העוברים ושבים ברחוב השתלבו בסט. מאורעות 1936 עדיין היו בעיצומם וחברי יחידות נוטרים השונות בלבוש וחימושן שונה ומשונה, הסתובבו ברחוב. פרט למשטרה הבריטית (שלא נראתה הרבה) הוקמו יחידות משטרתיות למחצה ויחידות שומרים. השוטר הלא בריטי, יהודי או ערבי, היה ה"גאפיר" וסימן ההיכר הבולט שלו היה ה"קולפק", כובע פרוות כבש, שהיה מקובל בארץ עוד בתקופת הטורקים. עם פרוץ מאורעות 1936 הרחיבו הבריטים את המשטרה ע"י גיוס יהודים ליחידות בשם המאוד דיפלומטי 'משטרת עזר התיישבותית זמנית'. "כופר היישוב", קרן תרומות של הסוכנות היהודית (ממשלתנו שבדרך), הקימה, בתמיכת הבריטים, יחידות נוטרים נוספות. סימניה היו כובעי סיירים בסגנון טקסס. חמושים היו ברובים או, להגברת הרושם, במאזורים כבדים בנרתיקי עץ. אך לא זכור לי "shoot out", כהולם את התפאורה; בקיוסקים נמכר גוזז ולא וויסקי... אין זאת אומרת שלא היו מתחים - אך לאלה היה אופי פוליטי.

גם המסחר התאים פחות או יותר לתמונה. כמה דוכני ירקות ופירות, שתיים או שלוש חנויות מכולת וגלנטריה. סביר להניח, שאני מזלזל במקצת בהיקף המסחר במושבה, אבל יותר מכך בוודאי לא היה קיים. אוכלוסיית המקום הייתה מורכבת מבעלי פרזסים ומשקים חקלאים, חנוונים ובעלי מלאכה, שכירים - פקידים ומנהלי עבודה - ומחנה גדול של פועלים חקלאיים, פועלים בשכר יומי.

רק מעטים היו קבועים במקום עבודתם. לשכת העבודה של מועצת הפועלים חילקה ערב ערב את העבודה לפונים אליה בהתאם להזמנות שנמסרו לה מצד מנהלי הפרזסים. בעונת הקיץ, בה עסקו בעיקר בעבודות תחזוקה שוטפת במטעים - עישוב, השקיה וגיזום - מספר העובדים היומי היה יציב יותר. בחורף, בעונת הקטיף, המצב היה יותר מורכב, מאחר וגודל המשלוח המוקצב ע"י מועצת ההדרים (מועצת ההדרים - ה-"Cytrus Board" - הוקמה ע"י האנגלים בא"י המנדטורית) וכמובן מזג האוויר, לא היו תמיד צפויים מראש. כך להלכה. למעשה העניינים לא התנהלו על פי הספר ולשכות העבודה היו רחוקות מלשלוט בשוק העבודה בענף הפרזסנות. השאיפה לעבודה עברית מצד אחד והתביעה לחופש כלכלי (עבודה ערבית בחצי המחיר) מאידך, התנגשו בפרזסי השרון והיו לנושא פוליטי שהסעיר את התנועה הציונית ומשקיעה נמצאו בכתבות וקונטרסים אין ספור של הימים ההם.

מקור הפרנסה העיקרי היה ענף ההדרים. הפרזסים היו, ברובם הגדול, בבעלות פרטית (אם כי בחלקם מאוגדים בארגוני תחזוקה ושווק) ופרנסו את בעליהם בכבוד. מרביתם מזן "שמוטי", ניטעו בשנות ה-20, מורכבים על לימון מתוק, והגיעו באדמות החוליות של השרון ליבולים גדולים באיכות גבוהה ורכשו לעצמם שם בשווקי אירופה כ-"Jaffa Orange". אך גם חלק מציבור הפועלים הוותיק יותר רכש לעצמו